

Nem ennyire konkretizált, de szintén valóságyszerű a *Herr Leutnant a gázcsep nyitva van* című költemény tartalma. Az indulóra emlékeztető, dobpergésszerű ritmusú dalocskára egy párhuzamra épül: a fasiszta szadizmus és a féltő gondosság ellentétére:

*Herr Leutnant a gázcsep nyitva van
jelentem ömlik a gáz*

*Herr Leutnant kicsit még hörögnek
de mindjárt senki sem él*

— — — — —
*Herr Leutnant ím rögtön kivesszük
a holtak aranyfogát*

*Herr Leutnant elnézést szólhatok?
orrából folyik a vér.*

Említést érdemel Fülöp Gábornak az a próbálkozása is, hogy lerombolja olvasóinak a verssel szemben táplált illúzióját. A *dongó* című költeményében szinte provokálva aktivizálja közönségét: bevonja a versbe. — Hétköznapi valósággá kívánja így »varázsolni« a versírást, de az egyszerűsítés — az olvasóra tett hatását tekintve — azzal jár, hogy közben *misztikussá* válnak a hétköznapiak is. A misztikum domináló elem az olyan kitűnő hangulatversben is, mint a *Koponyám* című:

*megkövesedett koponyámról
visttva pattan le három könnycsepp
látom visttva pattan le három könnycsepp*

A *négydimenziós ablak* a szabadasszociációk tárháza. A képzettársítás itt az ötletek színjátékát jelenti, amelyben az *ellentétesség* és *szokatlanság* a vezérelv. Sohasem az asszociációk már kitaposott ösvényeire vezet el olvasóit — mindig valami meglepően újat produkál. Így ami előítéleteink, szokásaink, közizlésünk szerint nevetséges, az nála komoly dolog, természetes, mert érdekes.

A társadalomról alkotott mondanivalóját a *Kiáltvány* című plakátszerű versében összegezi. Ábrázolásmódjának lényege a konvencionális fogalmakkal való ironizálás. Közhellyel támad a közhelyek ellen, ami nagyon ügyes dolog.

Befejezésül megállapíthatjuk, hogy *A négydimenziós ablak* egy olyan költői kísérlet első eredménye, amely perspektíváiban nagy lehetőségeket villant fel. Különösen akkor várhatunk sokat Fülöp Gábor kötetétől, ha figyelembe vesszük, hogy már alig húszévesen — mind alkotói, mind magatartásbeli síkon — sokat tett irodalmunk fejlődése érdekében.

CSORDÁS MIHÁLY

A HUMANITÁS KERESÉSE

MAGDA SIMIN: *Pomračenja*.
Matica srpska, Novi Sad, 1972.

Szimin Magda regénye olyan korban játszódik le (a negyvenes évek végén), amikor egész társadalmunk vajúadásban volt, amikor az új, a mai valóság fogamzott. Mint minden

nagy társadalmi fordulat, úgy ez is robbanást és differenciálódást jelentett. A társadalom atomjai, az egyedek, kénytelenek voltak állást foglalni az új mellett vagy ellene. A

társadalmi fordulatok tragikus hő-
söket vetnek a felszínre. A regény
hősei olyan emberek, akik társadal-
mi szinten gondolkodnak és csele-
kednek, a magánember jellemzői el-
mosódnak bennük, lényüket a köz-
érdek iránt érzett gond formálja
meg, tehát — Lukács kifejezésével
élve — citoyenek. Emiatt az olvasó
keveset tud meg kisvilágukról, csak
a nagyvilágban élt életük bontako-
zik ki előtte szinte teljes egészében.

A regény főhőse Ivan, egy vidé-
ki lap újságírója, a regény témája
pedig az ő hármas próbatétele. Ivan
úgy érzi, hogy a társadalom három
alkalommal teszi őt próbára, ami-
kor is ki kell nyilatkoznia, hova
tartozik. Az állásfoglalás nehezére
esik, mivel a humanitástól vezérel-
tetve megértéssel van a vádlóval és
a vádlottal szemben is. Érzí, hogy a
bekövetkezett társadalmi fordulat el-
kerülhetetlen volt és az ország ja-
vát szolgálja, de ugyanakkor nem
tud szemet hunyni a fogyatékosá-
gok felett sem, amelyek néha épp
hozzá igen közel állókat sújtanak.
Harc dúl benne: hogyan közölje tár-
sáival, hogy a pillanatnyi érdeke-
ken túl létezik az általános huma-
nitás elve? Úgy érzi, egyedenként
kell végezni a felmérést, ki hová
tartozik, és a hamis nézeteket val-
lókat nem szabad egyszerűen elta-
szítani, hanem munkára kell serken-
teni őket: dolgozzanak szorgalom-
mal és becsülettel ott, ahová a sors
juttatja őket. Amennyiben nem si-
került a nagyvilágban érvényesül-
niök, akkor egy kisvilágban, legyen
az mondjuk csak a legszűkebb csa-
lád, kell hasznossá válniok. Szerinte
így válnak a megtévedtek a társa-
dalom hasznos alkotóelemeivé. Szó-
monóan állapítja meg, hogy mind-

jobban egyedül marad, de azért —
bár a regény elszigetelődésével ér-
véget — bízik a jövőben.

A fentiekből kiviláglik Szimin
eszmei hovatartozása és hite a szo-
cializmusban, melynek középpontjá-
ban az ember áll. Az eszmei, illetve
tartalmi tisztaság azonban nem tár-
sul művészi kifejezéssel. A regény
tulajdonképpen vallomás, amely
folyamként árad a mesélőből, a szer-
zőnő időt és teret bontva igyekszik
ábrázolni egy meghatározott világot
és abban keresni a humanitást. A
nem időrendi ábrázolási mód az e-
gyes motívumok többszöri felbukka-
nása miatt néha zavarólag hat, az
olvasó kissé bátortalanul rakja ösz-
sze az ábrázolt világ mozaikkövec-
keit. Egyik-másik hős nem teljes
emberként bontakozik ki előttünk.
Sokról csak a politikai tevékenység
szemszögéből informál bennünket az
író, egyes helyeken (gondolok itt
a belső monológokra) elég gyak-
ran dominálnak közhelyek, egy-egy
szereplő ábrázolása nem eléggé mély.
Emiatt a mű egyes részei inkább
krónikára, mintsem kiértelt regény-
re emlékeztetnek. Mivel az író
nem sokat mutat be az ábrázolt, i-
gen összetett világból, e kor művészi
megfogalmazása egyelőre még vá-
rat magára, mint ahogy azt Ke-
tig, a könyv újvidéki recenzense ta-
lálóan megjegyezte a Dnevnikben
közölt ismertetőjében.

Szimin Magda legújabb alkotásá-
ban azonban értékes elemek is ta-
lálhatók. Igen szuggesztíven ábrázol-
ja egy nagy társadalmi fordulat köz-
vetlen kihatásait egyes emberek éle-
tére, illetve a kor hangulatát. A re-
gény a humanitás jegyében íródott,
és világosan kimondja, hogy társa-
dalmunk az ábrázolt fordulat alkal-
mával előrelépett.

VARGA ISTVÁN